

Filozofija za otroke

Pripravil: Robert Petrovič

Naslov	Skrivnostna jama
Neposredni cilji	Ločijo resnične od neresničnih sodb, poskušajo odkriti pomen resnice. Skozi to temo spoznajo praznoverja, stereotipe, predsodke. Spoznajo utemeljevanje kot proces iskanja razlogov, uvidijo, da je racionalna misel takšna, da se jo da utemeljiti, pri čemer se utemeljuje z logičnimi razlogi ali izkustvom; prav tako iz stališč izpeljujejo posledice.
Didaktična naloga	Ob prebiranju kratke zgodbe »Skrivnostna jama« se učenci seznanijo in poučijo o nekaj osnovnih značilnostih laži in prevar.

Izhodiščno besedilo:

Skrivnostna jama

Pred mnogimi leti, na dan, ko so v Grčiji slavili sončnega boga Apolona, se je rodil otrok po imenu Aristokel. Njegova starša sta takoj, ko sta ga zagledala, pomislila, da bo otrok, ko bo odrasel, postal nadvse pomemben mož. Ker sta se želela Apolonu zahvaliti za dragoceno darilo, sta se z otrokom odpravila na sveto goro. A ko sta prispela na vrh gore, ju je na lepem začel obletavati roj čebel. Toda čebele niso nikogar pičile. Priletele so k otroku, mu v usta nalile med in odletele. To nenavadno dejanje sta si starša razlagala kot božje znamenje, ki je napovedovalo, da bodo nekoč iz otrokovih ust prihajale velike besede. Oče Ariston pa je moral priznati, čeprav nerad, da ima njegov sin poseben dar in da verjetno ne bo postal zobozdravnik, kar si je po tihem želel.

V takratni Grčiji je bila sredi gozda, daleč ven iz mesta temačna jama, iz katere je strašilo.

Bila je tako strašna, da je že od zunaj spominjala na gobec hudobne pošasti. Celo pogumni in vsega hudega vajeni vojščaki so iz nje prihajali blede in trepetavi.

Predvsem pa se nikomur ni posrečilo priti do dna jame. Ljudje so pripovedovali, kako je nekoč šla v jamo neka strašna pošast, ki je želela dokazati, da je najstrašnejša na svetu, a po vrnitvi tega ni več trdila. Potem ni nikoli več nastopala kot pošast, raje je odprla zelenjavno trgovino. Nekateri še danes trdijo, da je to pravljica za otroke.

Aristokel je postal, ko je malo zrasel, bister in radoveden deček, zato so ga imeli odrasli, kot imajo vse radovedne otroke, za nadležnega. Njegovim prijateljem se je zdelo ime Aristokel nerodno, zato so ga preimenovali v Plečka, saj je imel glede na postavo nesorazmerno široka ramena. Med prijatelji je bil tudi deček po imenu Trasimah, ki Plečka ni maral.

Bil mu je nevoščljiv, saj je bil Plečko močnejši pa tudi priden in marljiv učenec, da so ga učitelji pogosto hvalili in dajali za vzor.

Nekega dne, ko se je družina dečkov naveličala brcati žogo, je Trasimah predlagal, naj gredo s kamni ciljati ptiče, s čimer bi dosegli dvoje, ubili bi nekaj vrabcev pa tudi dolgčas.

»To bi bila velika neumnost,« ga je zavrnil Plečko.

Trasimah ga je grdo pogledal in jezno rekel:

»Tako govoriš, ker si strahopetec! Stavim, da ne upaš ubiti niti enega ubogega vrabca!«

Nato se je obrnil k drugim dečkom in posmehljivo dodal: »Temu nismo izbrali pravega imena ... Namesto Plečko ga moramo klicati Bojazljivko, saj se vsega boji.«

Otroci so se seveda smejali, Plečko pa je dobro vedel, kako je s temi stvarmi. Ko se te enkrat prime neki vzdevek, se ga ne znebiš nikoli več. Zelo zoprno bi bilo, če bi ga prijatelji zares začeli klicati Strahopetni Plečko ali Bojazljivko.

»Ni res! Ničesar se ne bojim in to lahko tudi dokažem,« je zavpil. Takoj mu je bilo jasno, da je izrekel veliko neumnost, a bilo je prepozno.

»Glej, glej,« je pograbil Trasimah. »Če se res ničesar ne bojiš, kot praviš, potem si upaš vstopiti v jamo v gozdu, da boš povedal, kaj tam straši.«

Plečko se je zavedal, da če zdaj prizna, da ga je jame strah, ga bodo prijatelji razglasili ne samo za strahopetca, ampak tudi za lažnivca, saj je maloprej trdil, da se ničesar ne boji. Takoj bi mu obesili nov vzdevek »Lažnivi kljudec« ali kar »Lažnivček« ali kdo ve kaj, česar se ne bi otresel nikoli več. Zato je brez pomišljanja rekel: »Prav, grem v jamo!« Po nekaj korakih je Plečko kradoma pogledal nazaj, čez svoja znamenita široka ramena, in videl, kako prijatelji osupli gledajo za njim.

Bil je zadovoljen in ponosen sam nase. Res je imel razmeroma široka ramena, a za svojo postavo prekratke noge, zato se je hitro utrudil.

Ko je ravno začel premišljevati, kako naj se izvleče iz zagate, je zaslišal tanek notranji glasek, kako mu prigovarja: »Pojdi v gozd, šteje do pet in se vrni, rekoč, da si bil v jami, celo jim še natvezi, kako si premagal zmaja.«

Grki so pogosto slišali ta notranji glasek. Nekateri so trdili, da jim sporoča nič manj kot božjo voljo, drugi pa, da ga priključuje žgoče grško sonce, po katerem hodijo ljudje brez klobuka. Kar koli je res, Grki so radi zaupali temu glasku in tudi Plečko mu je.

Medtem ko je premišljeval, kako bi se prijateljem prikazal kot junak, a da mu ne bi bilo treba v jamo, in o tem, kar mu je svetoval glasek, ni bil pozoren na pot, ko je zakoračil v goščavo.

Zato je zdaj, ko se je ozrl in poskušal ugotoviti, kje je, zgrožen ugotovil, da se je izgubil. Spet je vprašal glasek za nasvet, a se ta tokrat ni oglasil.

Tedaj je izza grma zaslišal nenavadne glasove, kakršnih do takrat še ni slišal.

Obrnil se je in pred seboj zagledal znamenito jamo, prav tisto, h kateri je bil namenjen. Jama je zevala, kot bi bila žrelo velikanske pošasti. Plečko je kriknil od groze in čez čas je zaslišal iz jame še močnejši ter strahotnejši krik.

Glasek mu je prišepnil: »Teci!« In Plečko jo je ucvril, kolikor so ga nesle noge.

Za hrbtom je slišal nenavadne glasove, ki so gotovo prihajali iz jame, nekakšno gruljenje in kruljenje. Slišati je bilo, kot da bi lačni Zemlji krulilo iz želodca. Občutek je imel, kakor da so drevesa okoli njega nenadoma oživila in ga grabijo s svojimi vejami.

Plečko se je čez čas ozrl, da bi pogledal, ali je kdo prišel iz jame. Nikogar ni bilo. A ko je hotel steči naprej, ga je nekaj zgrabilo za obleko.

Držala ga je roka, ki je pripadala človeku z groznim obrazom, s katerega so bliskale jezne oči in od katerega je štrlela dolga bela brada. Plečko je kriknil od strahu in padel na tla kot kamen.

Ko je potem spet odprl oči, je zagledal starca, ki ga je maloprej zgrabil za obleko, kako ga zamišljen nepremično gleda.

»Kaj počneš sam v gozdu?« ga je vprašal.

»Iskal sem jamo, ki se je vsi bojijo,« je odvrnil Plečko.

»Zakaj si jo iskal?«

Takrat se je Plečko starcu izpovedal in mu na koncu potožil: »Morda imajo prijatelji prav, da sem strahopetec in se vsega bojim.«

Starec je razočarano zmajal z glavo: »In ti se tega sramuješ? Sramovati bi se moral nečesa drugega. Dokazati si želel, kako si pogumen, samo zato, ker je Trasimahos trdil nasprotno.«

»Ampak ni trdil samo on, vsi so bili enakega mnenja,« je žalostno odvrnil Plečko.

»To ničesar ne spremeni. Laž ostane laž, tudi če jo izreče tisoč ljudi,« je rekel starec in skomignil z rameni.

Starčeve besede so na Plečka naredile močan vtis. Nato je vstal in vprašal, ali pozna pot, ki bi ga pripeljala nazaj v mesto.

»Seveda jo poznam,« je odvrnil starec. »Poznam pa tudi nekaj drugega, kar bi te nemara utegnilo zanimati. Vem, kaj je v jami, in če želiš, ti to pokažem.«

Plečko se je seveda bal jame, a je bil tudi radoveden, zato se ni mogel upreti skušnjavi. Zbral je pogum in privolil. In tako sta se stari mož in deček napotila naprej v gozd.

Med potjo je Plečko po svoji stari navadi začel spraševati.

»Kako veš, kaj se skriva v jami?«

»Ah, to je dolga zgodba. Toda če ne boš neučakan, ti jo bom ob pravem času povedal.«

»Kdaj bo pravi čas?« je vztrajal Plečko.

»Ko boš nehal spraševati,« je odvrnil starec. »Kdor preveč govori, malo posluša,« je še dodal.

Tako sta starec in deček preostali del poti prehodila brez besed.

Ko je Plečko pogledal v jamo, je videl, da ni samo strašna, kakršno si je predstavljal, ampak tudi grda. Bila je preraščena s kačasto in trnasto robido, za robido pa so s stropa viseli dolgi in šilasti kapniki, ki so bili videti kot čekani kakšne pošasti.

V jami je bilo z vsakim korakom bolj temno.

Nato je Plečko zaslišal zamolklo topotanje, kot bi nekdo enakomerno udarjal po bobnu, in to mu je odmevalo v ušesih ter nabijalo v sencih. A je k sreči kmalu nato ugotovil, da sliši le bitje svojega srca, ki mu je od strahu razbijalo kot ponorelo.

Starec je prižgal baklo in Plečko se je takoj počutil varnejšega. Toda slišati je bilo tudi neke druge glasove, ki niso prihajali ne od njega ne od starca, temveč so odmevali globoko iz zemlje.

Končno sta prispela do zidu, v katerem so bila težka bronasta vrata, za njimi pa je bilo slišati korakanje in različne glasove.

Starec je rekel: »Onstran zidu živi pošast, ki ima tisoč nog in tisoč glav. Če želiš izvedeti, kakšna je, moraš splezati na zid in pogledati čez. Če pa boš od strahu obstal pred zidom, ne boš nikoli izvedel resnice in zadovoljiti se boš moral z videzom.

Resnica je namreč vselej skrita za videzom, tako je tudi resnična podoba najine pošasti skrita za tem zidom.«

Plečka seveda ni mikalo bližnje srečanje s pošastjo, ki naj bi imela tisoč žrel in tisoč parkljev, še zlasti ne, ko je ta lačna. Po drugi strani pa ni hotel odnehati, zdaj, ko je bil skoraj na cilju. Zato je pogumno splezal na zid.

A na vrhu ga je čakalo presenečenje. Na drugi strani je namesto pošasti zagledal manjše mesto, v katerem so prebivali ljudje srepih pogledov in bledih obrazov. Opazil je tudi, da so nekateri med njimi vklenjeni v verige.

»Kdo so ti ljudje?« je vprašal Plečko.

»Zakaj so vklenjeni?«

»Te ljudi si ti imel za pošast s tisoč nogami in tisoč žreli. Ta pošast se imenuje Množica in lahko požre vsakogar, ki se ji približa,« je pojasnil starec, ki je medtem priplezal na zid.

»Pred mnogo leti so njihove prednike zaprli v to jamo, zdaj pa njihovi potomci ne vedo več, zakaj. Sčasoma so začeli verjeti, da je to, kar vidijo, resničen svet. Poleg tega je jama razmeroma temna, saj je vhod daleč, oni pa od resničnih stvari vidijo le popačene sence, ki se jim zdijo kot strašne prikazni. Ko se na primer pred vhodom pase jelenček, jamski

ljudje v njegovi senci vidijo zmaja. Zato so prepričani, da na njihovem stropu, kjer se jim prikazujejo sence, prebivajo strašne prikazni.«

»Ampak zakaj so nekateri vkljenjeni? So mar sužnji?« je vprašal Plečko.

»Ne, ravno nasprotno,« je odgovoril starec.

»Vkljenjeni so predvsem ugledni in pomembni ljudje, saj verujejo, da jih verige varujejo pred pošastmi na stropu.«

»Ampak, kako lahko preživijo vse življenje v mraku?«

»No, saj se jim v resnici ne godi najbolje. Ždijo v temi in venomer zrejo v strop, ker trepetajo pred pošastmi, da o tem, kaj jedo, niti ne govorim. Reveži imajo vsak dan enako, za kosilo in večerjo, le netopirjevo juho,« je povedal starec.

»Ampak če se bojijo senc, so precej neumni pa tudi strahopetni, če si ne upajo niti pogledati iz jame.« »Oho, to pomeni, da se ti nimaš za neumnega! Ampak naj te spomnim, še malo prej si se bal senc in vsi ljudje tam zunaj se bojijo glasov, ki prihajajo iz jame. Ti jamski ljudje niso nič bolj neumni in strahopetni kot oni drugi, ki živijo zunaj. Vsi se bojimo stvari, ki jih ne poznamo.«

»Kako lahko živijo v taki zmoti?«

»Ti torej meniš, da si pametnejši od teh ljudi?«

»Seveda sem,« je odvrnil Plečko.

»Pomisli, ali bi enako gledal na stvari, tudi če bi odraščal v jami in bi te od rojstva vzgajali v prepričanju, kako prikazni plešejo po stropu?«

»Ampak, zakaj ni nihče želel odkriti resnice? Zakaj si nihče ni upal stopiti iz jame, da bi spoznal, kakšne so stvari v resnici. Zakaj se nihče ni tega spomnil?«

Starec se je zadovoljno nasmehnil: »Pravzaprav je bil nekdo, ki si je to upal narediti. Če želiš, ti povem, kako se je to zgodilo.«

Plečko je bil seveda radoveden in starec je začel:

»Nekoč je živel neki deček, ki ni verjel vsemu, kar so mu ljudje govorili. Bil je izjemno radoveden, zato je spraševal odrasle, zlasti tiste, ki so veljali za najbolj modre, kako je nastal svet, kdo ga je ustvaril, kaj je onstran zidu in take reči. Modreci pa so bili nejevoljni in ga karali, da naj vendar neha spraševati neumnosti, naj neha tečnariti in podobno. Leta so tekla, njega pa je še zmeraj žgalo vprašanje, kaj je onstran zidu. Zato je sklenil, da bo nekega dne preplezal zid.

Ko je zbral dovolj poguma, da je premagal strah pred neznanim, je svoj načrt tudi uresničil. Preplezal je zid in se odpravil k izhodu.

Toda zunaj ga je močna dnevna svetloba zaslepila, saj je ni bil vajen. In namesto da bi

stvari videl jasno in razločno, kakršne v resnici so, jih je videl še bolj motno. Obupan je želel nazaj v temo, a oslepljen od premočne svetlobe ni videl skoraj nič, zato se je zaletaval v vse, kar se je postavilo predenj. Nazadnje je padel na tla in se zjokal. Ves skesan si je želel, da bi ga katera od jamskih pošasti končno pocukala za ovratnik in ga odvedla nazaj v jamo. A medtem so se mu oči privadile na svetlobo in počasi je le sprevidel, da v zunanjem svetu ni tako grozno, kot so ga strašili. Okoli sebe je zdaj prepoznal drevesa, živali, ptice, oblake in nebo.

Vse to se mu je zdelo krasno. Prvič je videl sonce, zvezde in veliko drugih reči, za katere se mu še sanjalo ni, da obstajajo. Svoje navdušenje je želel deliti z drugimi, zato je odhitel nazaj v jamo, da bi ljudem povedal, kaj je odkril. Prepričan je bil, da ga bodo imeli za junaka.

Toda vrnitev ni bila preprosta. Njegove oči so bile zdaj naravnane na dnevno svetlobo, zato se v mraku ni več dobro znašel. Spotikal se je in zaletaval kot slepec. Nazadnje je ves potolčen in popraskan vendarle prispel do zidu, ga preplezal in stekel na trg.

Ljudem je pripovedoval o tem, kar je videl: o barvah in o toplem soncu, ki zvečer zaide in zjutraj spet vzide še lepše, kot je bilo prejšnjega dne, medtem pa se na nebu svetlikajo prekrasne zvezde.

Medtem ko je to pripovedoval, je množica, ki se je zbrala okoli njega, umolknila, da je nastala mučna tišina. Nato pa je eden od vkljenjenih starcev prevzel besedo: »Poglejte, ljudje, ta predrzni mladenič je prekršil naša pravila in kaj se je zgodilo? Vrnil se je potolčen in popraskan! Zmeden je, da še sam ne ve, kaj govori! Poglejte ga, ubožček komaj stoji na nogah! Pošasti so ga ranile, oslepile in mu omračile um!«

Deček je poskušal pojasniti, da se starec moti, a mu nihče ni prisluhnil. Nazadnje jih je obupan celo rotil: »Če mi ne verjamete na besedo, pojdite z mano. Dokazal vam bom, da govorim resnico!« Takrat se je oglašil drugi starec, ki se je kar tresel od togote: »Evo, zakaj se je vrnil! Pošasti so ga nagovorile, naj nas zvede ven, da bi nas tam zunaj pogubile!« Nato so vsi začeli ogorčeno vpiti: »Izdajalec! Izdajalec! Dela za pošasti! Primimo ga!« Ko je deček spoznal, kaj mu pripravljajo, je pobegnil. Zadnji hip se je pognal na zid, ga preplezal in ušel zasledovalcem.

»Kaj je bilo potem z dečkom iz zgodbe?« je vprašal Plečko.

Starcu so se orosile oči, a je vseeno nadaljeval:

»Deček se je nastanil v gozdu, kjer živi še danes, ko ni več deček, ampak star mož. Se vedno ima rad sonce in ponoči zvezde na nebu, a je žalosten in osamljen. Vsa dolga leta pa čaka, da se mu bo pridružil še kateri prebivalec iz jame, a do zdaj se mu ni še nihče.«

Ko je starec končal, se je skrušen napotil k izhodu. Plečko je hitro pohitel za njim, saj ni želel ostati sam v temi.

Potem pa je zunaj še dolgo molče premišljeval o tem, kar je slišal in videl.

Nazadnje se mu je posvetilo: »Deček iz zgodbe si ti, kajne?«

»Morda sem,« je odvrnil starec. »Lahko pa bi bil ta deček tudi ti ali kdor koli drug, ki je toliko radoveden, da želi odkriti, kakšne so stvari v resnici in ne samo, kakšne so videti. Zdaj pa pojdi domov, da se ti ne bo ohladila netopirska juha, ah, oprosti, želel sem reči večerja.« Nato je starec pobožal Plečka in izginil v gozd.

Plečko je ostal sam. A v resnici ni bil osamljen, saj so mu po glavi rojile najrazličnejše misli. In zaželel si je, da bi jih komu izpovedal. Toda oglašil se je notranji glasek in ga posvaril: »Ne bodi neumen, da se tudi tebi ne bo zgodilo tako kot dečku iz zgodbe, ki so ga proglasili za norega.« Tako se je odločil, da ne bo nikomur nič povedal, a ko bo velik, bo o tem napisal knjigo.

Ko je prispel v mesto, ga je Trasimah zbodel: »Poglejte, vrnil se je naš strahopetec.«

Plečko je vedel, da kar koli bo odgovoril, ga bo Trasimah razglasil za strahopetca ali lažnivca. Zato se je mirno nasmehnil in rekel:

»Morda se bojim veliko stvari, ne bojim se pa tebe in ne tega, da bi me ti imel za strahopetca. Ti bi se moral bati, da ne boš izpadel bedak, kakršen v resnici tudi si, saj govoriš velike neumnosti.«

Prijateljem je obrnil svoja slavna široka pleča in zakorakal proti domu, ne da bi se enkrat samkrat ozrl (no, ja, nekajkrat se je, samo toliko, da je videl Trasimahov dolgi nos).

Dodatek:

Sokrat

Sokrat je resnično živel in bil eden največjih filozofov v stari Grčiji. Rodil se je leta 489 pred našim štetjem, to je približno pred dva tisoč petsto leti. Bil je sin kamnoseka in babice. Filozofije se je učil pri filozofu Kritonu. Med drugim je bil tudi vojak in kot pravijo, zelo pogumen. Znan je bil po tem, da je po več dni zapored nepremično stal in premišljeval. Poročil se je s Ksantipo, zelo osorno in prepirljivo žensko, in imel z njo tri otroke. Bolj kot po teh stvareh se ga spominjamo po njegovem poučevanju. Žal uglednega učitelja niso vsi marali. Njegovi nasprotniki so ga tožili, češ da zavaja mladino, in sodišče ga je obsodilo na smrt. Prijatelji so ga želeli rešiti, a on je raje izbral smrt, kot da bi zapustil svoje ljubljeno mesto Atene.

Platon

V naši zgodbi Plečko velja za najboljšega in najslavnejšega Sokratovega učenca. Po smrti svojega učitelja je sklenil napisati njegove nauke, saj je bil Sokrat tako zaposlen s poučevanjem, da ni utegnil napisati niti vrstice. Danes se lahko le njemu zahvalimo, da beremo in spoznavamo Sokratove nauke, ki jih je Platon pisal v obliki dialogov, v katerih Sokrat razpravlja z drugimi filozofi.

Glasek

Je tisti notranji glas, ki so ga stari Grki imenovali demon in je bil neke vrste angel varuh, ki je nastopal kot svetovalec in rešitelj problemov. Nekateri mu danes pravijo duša, drugi nagon, tretji zavest. Sokrat in Platon sta menila, da ga slišimo vsi ljudje in če smo prav

pozorni, ga lahko kdaj pa kdaj slišimo tudi mi. Ta teorija je bila vseč mnogim filozofom, zato so jo vzeli za svojo in jo seveda malo prikrojili po svoje. Če tudi ti slišiš ta glasek, morda to pomeni, da boš nekega dne postal filozof. Nikoli ne veš!

Opombe:

Prosto povzeto po *Alegoriji o jami*, ki jo Platon navaja v VII. knjigi *Države*.

Vir: Di Marco, Emiliano (2010). *Prigode malega filozofa*. Izola: Ark.

Zgodbo lahko razdelite na več šolskih ur ali pa izberete odlomek, ki ustreza predmetu vašega raziskovanja.

POTEK URE:

1. Priprava:
  - a. Natisnite pripravo (opcija)
  - b. Poiščete knjigo: Di Marco, Emiliano (2010). *Prigode malega filozofa*. Izola: Ark. (opcija)
2. Preberite izhodiščno besedilo
3. Pogovor
4. Uvidi, refleksija o vsebini in poteku pogovora.

ZAČETEK

5. Poveste, da bomo prebrali odlomek iz knjige z naslovom »*Prigode malega filozofa*«, italijanskega pisatelja Emiliana Di Marca in ilustratorja Massima Bacchinija in se o njem pogovarjali.
6. Berete. Če imate dostop do knjige in je skupina otrok dovolj majhna, jo uporabite in jim ob besedilu pokažite tudi izvrstne ilustracije.
7. Navodila za učence:
  - a. Poslušajo vprašanja.
  - b. Razmišljajo.
  - c. Če želijo, dvignejo roko in, ko dobijo besedo, povedo svoje mnenje.

Vprašanja so opcijska in okvirna. Izbor naredite sami oziroma se zanje odločate glede na vsebinski potek pogovora.

8. Skupaj preberemo zgodbo.

Vprašanja:

Antična filozofija

Ste že slišali za filozofa Platona? Če da, povejte kaj ste slišali oz. kaj poznate?
Ste že slišali za filozofa Sokrata? Če da, povejte kaj ste slišali oz. kaj poznate?

Pogum in strah

Kaj je pogum in kaj strahopetnost?
Kaj je to strah?
Kako veš, da je nekoga strah?
Česa vas je strah? Navedite primere.
Ali lahko strah prepoznamo po določenih znakih?
Ali ste že kdaj občutil strah?
Kako se počutimo, ko nas je strah?
Je strah vedno slab?
Je mogoče biti preveč pogumen? Navedite primere.

Laž

Kaj je laž? Navedite kakšen primer.
Kako ugotovimo, da nekdo laže?
Zakaj lažemo? Ali to počnemo namenoma?
Ali obstaja več vrst laži? Navedite primere.
Kako je, če se motimo? Je zmeta podobna laži? Zakaj?/Zakaj ne?
Ali poznate kakšen pregovor o laži? Kaj pomeni?
Kaj je nasprotje laži?
Kako vemo, da je nekaj resnično? Navedite kakšen primer.
Ali je to, kar vidimo, slišimo, otipamo ... vedno resnično? (Primer: optične in geometrijske prevare)
Ali se lahko laž spremeni v resnico? Zakaj?/Zakaj ne?

Notranji glas

Slišite kdaj notranji glas?
Kako ga imenujete?
Kaj vam pravi?

Prispodoba o votlini

Kdo je pošast s tisoč nogami in tisoč žreli?
Kaj so sence?
Zakaj verjamejo, da so sence pošasti?
Kdo so ljudje za zidom?
Kaj pomeni, da je resnica skrita za videzom?
Kdo so priklenjeni?
Kdo upravlja s priklenjenimi?
Zakaj si nihče ne upa oditi?
Kaj odkrije deček, ko si upa oditi iz jame?
Zakaj mu nihče ne verjame?
Kako so se na njegovo zgodbo odzvali prebivalci votline?

Zakaj nečemu verjamemo?
Lahko najdemo primer, ko verjamemo, da nekaj obstaja, čeprav tega nismo videli na svoje oči?
Katera merila uporabljamo, da nekaj verjamemo?
Smo mi na kak način podobni zapornikom v jami?
Kako lahko vemo, da je naš svet resničen ali ne?

Lahko zaupamo našim čutom?
 Čemu vi najbolj zaupate: temu, kar vidite, kar slišite ali kar otipate?
 Kakšna je razlika med vedeti in verjeti?
 Kaj je to radovednost?
 Ste tudi sami radovedni?

Vprašanja (nadaljnji predlogi)

Kaj je resnično?
 Ali moramo vedno govoriti resnico? Zakaj?/Zakaj ne?
 Ali moramo govoriti resnico, tudi če koga s tem prizadenemo? Zakaj?/Zakaj ne?
 Ali je koristno, če se kdaj zlažemo? Zakaj?/Zakaj ne?
 Ali se kdaj lažete? Zakaj?/Zakaj ne?
 O čem ste se nazadnje zlagali? Komu? Zakaj?
 Kako ste se pri tem počutili?
 Je oseba, ki ste se je zlagali, to odkrila? Kako?
 Ali je laganje imelo kakšne posledice?
 Kaj storijo starši, če se jim lažete?
 Kako se počutite, če ugotovite, da se vam je nekdo (npr. prijatelj) zlagal? Kaj storite?

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Plato (2006). <i>Zbrana dela</i>. Celje: Društvo Mohorjeva družba. - Plato's Cave (animated version), https://www.youtube.com/watch?v=d2afuTvUzBO 2.8.2017. - Gendler, Alex. <i>Plato's Allegory of the Cave</i>, https://www.youtube.com/watch?v=IRWOpQXTItA 2.8.2017. - Gartner, Smiljana et alia. (2011). <i>Povej mi pravljico. Raziskovanje z majhnimi in velikimi otroki</i>. Nova Gorica: Melior, Založba Educa. - Morf Zoller, Eva (2011). <i>Selber denken macht schlau. Philosophieren mit Kindern und Jugendlichen</i>. Basel: Zytglogge Verlag. - Peggy Laugnan: <i>Wer einmal lügt, dem glaubt man nicht... – Eine Unterrichtsreihe zu »Wahrheit und Lüge«</i>.
Internetni / knjižni kotichek za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Brenifier, Oscar (2007). <i>Kaj pomeni živeti skupaj?</i> Tehniška založba Slovenije: Ljubljana. - Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba. - Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej. - Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i>. Tržič: Učila. - Makarovič, Svetlana (1994): <i>Veveriček posebne sorte</i>. Ljubljana: Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije. - Kos, Gaja (2012). <i>Rizibizi in laž</i>. Murska Sobota: Ajda. - Vežjak, Boris (2015). <i>Ali je to zmota?</i>. Maribor: Aristej - Milčinski. Fran (2008). <i>Laž in njen ženin</i>. Ljubljana: Založba Sanje. - Hub, Ulrich (2017). <i>Lisice ne lažejo</i>. Celje: Celjska Mohorjeva družba - Moost, Nele (2002). <i>Čista resnica ali Izmišljije za vsako priložnost</i>. Ljubljana: Kres. - Gombač, Žiga (2017). <i>Črno belo</i>. Dob pri Domžalah: Miš. - Kraljič, Helena (2013). <i>Kako raste laž</i>. Jezero: Morfem. - Koranter, Sonja (2014). <i>(Laž): lažnivček Nacek</i>. Ljubljana: Alba. - Brenifier, Oscar (2007). <i>Kaj pomeni vedeti?</i>. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
Internetni / knjižni kotichek za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - Uporabite tudi spremna navodila za učitelje - Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (2.8.2017). - FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (2.8.2017). - Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i>. Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2). - Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your</i>

learning and your life. New Jersey: Prentice Hall.

- Markič, Olga (2000). *Logiški pojmovnih za mlade*. Šentilj: Aristej.
- Šuster, Danilo (1998). *Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje*. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru
- Šimenc, Marjan 2006: *Didaktika filozofije*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana
- Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). *Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za otroke in kritično mišljenje*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- *Kompas: priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah* (2005); prevod in priredba Alenka Elena Begant. Ljubljana: DZS.
- Ben Jelloun, Tahar (1999). *Kako sem hčerki razložil rasizem*. Ljubljana: Urad za mladino Republike Slovenije.
- *Nasilje med vrstniki*, <http://ucilnica.zofijini.net/2013/04/24/nasilje-med-vrstniki/> (2.8.2017).
- Bučar-Ručman, A. (2004). *Nasilje in mladi*. Novo mesto: Klub mladinski kulturni center
- Erb, H. (2004). *Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš*. Ljubljana: Didakta
- Ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti. (1997). *Trpinčen otrok. Kako prepoznati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok* (razširjeni zbornik). Ljubljana: Meridiana
- Elliot, M. (2002). *Trpinčenje*. Ljubljana: Educy
- MacGrath, H. in Francey, S. (1996). *Prijazni učenci, prijazni razredi: Učenje socialnih veščin in samozaupanja v razredu*. Ljubljana: DZS
- Olweus, D. (1995). *Trpinčenje med učenci: kaj vemo in kaj lahko naredimo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
- Severe, S. (2000). *Ljubezen ni dovolj. Preprosta načela dobre vzgoje*. Ljubljana: Učila
- Več avtorjev. (2003). *Vloga šole pri zmanjševanju nasilja: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo